

Vergaderjaar 2020–2021

26 150

Algemene Vergadering der Verenigde Naties

Nr. 192

VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG

Vastgesteld 24 februari 2021

De vaste commissie voor Buitenlandse Zaken heeft een aantal vragen en opmerkingen voorgelegd aan de Ministers van Buitenlandse Zaken en voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking over de brief van 16 december 2020 over het vierde Nationaal Actieplan 1325 Vrouwen, Vrede en Veiligheid (Kamerstuk 26 150, nr. 190).

De vragen en opmerkingen zijn op 29 januari 2021 aan de Ministers van Buitenlandse Zaken en voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking voorgelegd. Bij brief van 19 februari 2021 zijn de vragen beantwoord.

De voorzitter van de commissie,
Pia Dijkstra

Adjunct-griffier van de commissie,
Konings

Inhoudsopgave

I	Vragen en opmerkingen van de leden van de VVD-fractie	2
II	Vragen en opmerkingen van de leden van de D66-fractie	11
III	Vragen en opmerkingen van de leden van de GroenLinks-fractie	16
IV	Vragen en opmerkingen van de leden van de PvdA-fractie	17

Vragen en opmerkingen vanuit de fracties en reactie van de bewindspersoon

I Vragen en opmerkingen van de leden van de VVD-fractie

De leden van de VVD-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van het Vierde Nationaal Actieplan 1325 Vrouwen, Vrede en Veiligheid (NAP-IV). Zij hebben hierover nog de volgende vragen en opmerkingen.

De leden van de VVD-fractie lezen dat het NAP-IV gericht is op gezamenlijke inzet. Wat ziet het kabinet de komende jaren als de grootste uitdagingen op dit gebied?

1. Antwoord van het kabinet:

Voor een effectief vrede- en veiligheidsbeleid is onder meer een continue dialoog en constructieve samenwerking tussen overheid en maatschappelijke (vrouwen) organisaties van belang, inclusief met diaspora organisaties en internationale organisaties. Dit vierde NAP 1325 en de voorgaande drie actieplannen kwamen tot stand door deze nauwe samenwerking.

Een grote uitdaging die het kabinet ziet is de weerstand tegen bestaande internationale afspraken over vrouwenrechten, gendergelijkheid en SRGR, die wereldwijd merkbaar is (de zogenaamde *push back*). Deze staan nu (meer dan ooit) onder druk. Daarnaast vormt de opkomst van populistische en antidemocratische geluiden, desinformatie en «*fake news*» ook voor gendergelijkheid en de rechten en positie van LHBTI een grote uitdaging.

Een andere uitdaging is de uitvoering van het vijfde strategische doel uit het actieplan, de WPS-mainstreaming, waarbij de zogenoemde «genderlens» vanzelfsprekend wordt toegepast bij (re)organisatie, verbetering, ontwikkeling en evaluatie van analyse, beleid en beleidsuitvoering betreffende vrede en veiligheid.

De leden van de VVD-fractie lezen dat er wordt ingezet op het tegengaan van geweld tegen vrouwen en meisjes, in samenwerking met verschillende organisaties. Welke ondersteuning heeft Nederland geboden in de afgelopen jaren en welke resultaten zijn hiermee bereikt?

2. Antwoord van het kabinet:

In de periode 2016–2020 heeft Nederland via onder meer Nationaal Actieplan (NAP) programma's en *Funding Leadership and Opportunities for Women (FLOW)* programma's ingezet op het tegengaan van geweld tegen vrouwen en meisjes, zowel in (post)conflictcontexten als daarbuiten. De resultaten daarvan

staan beschreven in de resultatenrapportage ontwikkelings samenwerking. ¹ Zo zijn onder andere mannen, jongens en bestuurders getraind in vrouwenrechten, om normen en waarden die geweld tegen vrouwen in stand houden te veranderen.

Daarnaast steunt Nederland UN Women, het Bevolkingsfonds van de Verenigde Naties (UNFPA), het *Trust Fund to End Violence Against Women* van de Verenigde Naties en het kantoor van de Speciaal Gezant van de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties voor Seksueel Geweld in Conflict. Bovendien zet Nederland in op gender sensitieve programmering en beleid binnen het gehele VN-systeem. Deze Nederlandse bijdragen hebben bijvoorbeeld geresulteerd in hulp en bescherming door lokale partners van deze organisaties aan vrouwen en meisjes die slachtoffer van geweld zijn of risico hiertoe lopen. Daarnaast draagt deze Nederlandse steun bij aan verbeterde toegang tot seksuele en reproductieve gezondheidszorg in humanitaire en conflictsituaties en draagt het bij aan het in kaart brengen van incidenten van seksueel geweld tegen vrouwen en meisjes ten behoeve van accurate rapportage en responsen binnen de VN.

Tot slot worden ook via de ambassades programma's gericht op het tegengaan van geweld tegen vrouwen en meisjes gesteund. Via deze programma's heeft Nederland onder andere maatschappelijke organisaties, activisten en overlevenden van geweld gesteund om op te komen voor hun rechten. Daarnaast zijn lokale autoriteiten en instituten betrokken en getraind om gender sensitiever te opereren en behoeften van overlevenden van geweld in acht te nemen. Hierbij is aandacht voor zowel bescherming als toegang tot recht en gezondheidszorg, inclusief geestelijke gezondheidszorg en seksuele en reproductieve gezondheid en rechten. Ter preventie van geweld tegen vrouwen en meisjes is er aandacht voor het tegengaan van de grondoorzaken van zulk geweld. Het tegengaan van genderongelijkheid, een belangrijke grondoorzaak van geweld tegen vrouwen en meisjes, is een dwarsdoorsnijdend thema in de BHOS nota (Kamerstuk 34 952, nr. 1).

Wordt er ook samengewerkt met andere landen op dit gebied?

3. Antwoord van het kabinet:

Op dit thema wordt zowel in multilateraal als in bilateraal verband samengewerkt, ook vanuit de ambassades en permanente vertegenwoordigingen. In multilateraal verband zal Nederland met gelijkgezinde landen blijven inzetten op verdere versterking van gendersensitief beleid binnen de VN. Dit gebeurt zowel in het kader van de vierjaarlijkse beleidsbepaling van individuele VN-organisaties als in kader van VN-brede onderhandelingsprocessen zoals in de *Commission on the Status of Women*, de *Commission on Population and Development*, de *Special Committee on Peacekeeping Operations* en AVVN-resoluties die richting geven aan het algehele VN-ontwikkelingssysteem.

In VN-verband heeft Nederland in 2020 samen met Frankrijk een resolutie over «*Violence Against Women*» ingediend – die is aangenomen in de Derde Commissie van de VN en zich specifiek

¹ https://www.osresultaten.nl/thema/vrouwenrechten-en-gendergelijkheid#equality_violence

richt op de impact van COVID-19 op vrouwen en toegang van vrouwen tot rechtssystemen. Ook in EU-verband wordt ingezet op het tegengaan van geweld tegen vrouwen en meisjes, zoals met het *Spotlight Initiative*, een meerjarig partnerschap tussen de EU en de VN dat investeert in gendergelijkheid en het tegengaan van alle vormen van geweld tegen vrouwen en meisjes.

Hoe verloopt het monitoren en documenteren van en het publiek rapporteren over deze mensenrechtenschendingen?

4. Antwoord van het kabinet:

De Istanbul Conventie is het verdrag van de Raad van Europa inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld. Landen die dit verdrag hebben ondertekend, waaronder Nederland, rapporteren over implementatie van de conventie en een groep van experts doet vervolgens aanbevelingen ter verbetering van beleid.

Seksueel geweld in conflict wordt gemonitord door de Speciaal Gezant van de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties voor Seksueel Geweld in Conflict en haar kantoor. Via de jaarlijkse rapportage van de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties over seksueel geweld in conflict wordt publiekelijk gerapporteerd in welke landen deze mensenrechtenschending voorkomt en welke partijen zich hier schuldig aan maken.

Wordt er actie ondernomen aan de hand van de verzamelde data? Is er op dit gebied een internationaal samenwerkingsverband?

5. Antwoord van het kabinet:

Landen die de Istanbul Conventie hebben ondertekend, rapporteren over beleid gericht op voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld en over de uitkomsten. Een expertgroep van de Raad van Europa (GREVIO) beoordeelt of, en in welke mate, een land voldoet aan de conventie en doet aanbevelingen die overheden tot verdere actie aansporen om beleid te verbeteren. Zo bracht GREVIO in januari 2020 een eerste evaluatierapport² uit over Nederland. In een brief van december 2020 heeft Nederland aangegeven hoe opvolging wordt gegeven aan de verschillende aanbevelingen (Kamerstuk 28 345, nr. 236)³.

Via de jaarlijkse rapportage van de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties over seksueel geweld in conflict wordt gerapporteerd in welke landen deze mensenrechtenschending voorkomt en welke partijen zich hier schuldig aan maken. Deze jaarlijkse rapportage wordt besproken tijdens het jaarlijkse Open Debat over Seksueel Geweld in Conflict van de VN Veiligheidsraad. Middels nationale verklaringen kunnen VN-lidstaten zich uitspreken over dit onderwerp.

² Grevio Baseline Evaluation Report Netherlands (20 jan 2020) [https://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/newsroom/-/asset_publisher/anInZ5mw6yX/content/grevio-publishes-its-report-on-netherlands?inheritRedirect=false&redirect=https%3A%2F%2Fwww.coe.int%2Fen%2Fweb%2Fistanbul-con](https://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/newsroom/-/asset_publisher/anInZ5mw6yX/content/grevio-publishes-its-report-on-netherlands?inheritRedirect=false&redirect=https%3A%2F%2Fwww.coe.int%2Fen%2Fweb%2Fistanbul-convention)

³ Response to each recommendation of Grevio, 21-12-2020 <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2020/12/21/appendix-response-to-each-recommendation>

De afgelopen jaren heeft Nederland, in navolging van het Nederlandse lidmaatschap van de VN Veiligheidsraad in 2018, o.a. gepleit voor de toevoeging van specifieke sanctiecriteria op het gebied van seksueel geweld in conflict in bestaande sanctieregimes. Het integreren van zulke criteria in bestaande sanctieregimes heeft een preventieve werking op het plegen van seksueel geweld in conflict. Momenteel bevatten zeven van de veertien bestaande sanctieregimes zulke criteria.

Is er een concrete inzet op het voorkomen van geweld onder VN-vlag of door mensenrechtenorganisaties?

6. Antwoord van het kabinet:

Inzake (seksueel) geweld en misbruik hanteert Nederland een «zero tolerance for inaction» beleid. Nederland treedt actief op tegen seksuele uitbuiting, misbruik en intimidatie door VN-medewerkers of uitvoerende partnerorganisaties van de VN. Zowel in intergouvernementeel verband als in de bilaterale dialoog met VN-organisaties blijft Nederland urgente aandacht vragen voor dit thema. De focus ligt momenteel op implementatie van het beleid dat de afgelopen jaren is aangescherpt, o.a. door capaciteit en VN-brede samenwerking op landenniveau verder te versterken en *accountability* voor slachtoffers te vergroten.

Alle organisaties waarmee Nederland samenwerkt, dienen te beschikken over beleid om *Sexual Exploitation, Abuse and Harassment* (SEAH) te voorkomen en adequaat aan te pakken. Adequate opvolging van meldingen van SEAH moet bestaan uit:

- 1) Slachtofferhulp,**
- 2) Onpartijdig, tijdig en transparant onderzoek en**
- 3) Wanneer relevant, disciplinaire maatregelen en verwijzing naar nationale autoriteiten voor criminele vervolging.**
- 4) Nederland hamert daarnaast op transparante rapportage ten behoeve van monitoring van de opvolging en het vooropstellen van de belangen van slachtoffers in alle processen.**

De VVD-fractieleden vinden het belangrijk dat Nederland zich actief inzet tegen gendergerelateerd geweld. Wat wordt hier, buiten het vergroten van kennis (in internationaal verband), aan gedaan? Op welke concrete manieren draagt Nederland hieraan bij?

7. Antwoord van het kabinet:

Zie voor ondersteuning van concrete programma's ter voorkoming en bestrijding van gender gerelateerd geweld het antwoord op vraag 2.

Daarnaast pleit Nederland in internationaal en multilateraal verband voor het tegengaan van gender gerelateerd geweld, onder andere via de jaarlijkse «Orange the World»-campagne en tijdens het jaarlijkse Open Debat over Seksueel Geweld in Conflict in de VN Veiligheidsraad. Ook in bilaterale contacten zet Nederland het onderwerp op de agenda, bepleit Nederland (inter)nationale wetgeving, beleid en programma's om gendergelijkheid te vergroten en geweld tegen vrouwen en meisjes tegen te gaan en neemt Nederland deel aan campagnes en activiteiten die hier een bijdrage aan leveren.

De leden van de VVD-fractie zijn verheugd te lezen dat hier ook bij de asielprocedure aandacht aan wordt besteed en dat geweldscultuur onder asielzoekers wordt aangepakt.

De leden van de VVD-fractie hebben met interesse kennisgenomen van het beleid rond het tegengaan van radicalisering en terrorisme. Het is goed dat er ingezet wordt op het behouden en verbreden van de operationele ruimte van de mensenrechtenverdedigers. In hoeverre is er ook een genderspecifiek beleid in het tegengaan van radicalisering? Zijn er verschillen in het radicaliseren bij de verschillende genders en wensen deze een andere aanpak?

8. Antwoord van het kabinet:

Radicalisering is bij zowel mannen als vrouwen een complex proces waarin verschillende factoren een rol spelen. Zoals ook uit publieke rapporten van de AIVD blijkt, zijn daders zowel mannen als vrouwen. Vrouwen zijn niet altijd alleen slachtoffers van gewelddadig extremistische en of terroristische groeperingen, maar kunnen evenals mannen ook sympathisanten, facilitators en aanstichters zijn. Nederland benadrukt daarom het belang van een persoonsgerichte aanpak, met aandacht voor de verschillende rollen die vrouwen en mannen kunnen vervullen. In lijn met staand beleid, is gender *ge-mainstreamed* in de meeste *Preventing and Countering Violent Extremism (P/CVE-)* programma's die Nederland in het buitenland steunt.

Ook in internationale organisaties waarin Nederland actief is, is gendergelijkheid een kernwaarde. Binnen de werkgroep over deradicalisering van het *Global/Community Engagement and Resilience Fund (GCERF)*, waar Nederland lid van is, zijn twee initiatieven over gender: *Initiative on a Gender and P/CVE Policy Toolkit* onder leiding van Australië en Indonesië, en *Gender and Identity Factors Platform for CVE and CT*, onder leiding van Canada. Zo heeft GCERF de *International Geneva Gender Champion Pledge* ondertekend.

Naast het *mainstreamen* van gender in bestaande P/CVE-programma's, steunt Nederland verschillende activiteiten expliciet gericht op het versterken van de rol van vrouwen in P/CVE. Voorbeelden hiervan zijn programma's die moeders in Irak en Marokko ondersteunen in het vroegtijdig herkennen van radicalisering. Daarnaast steunt Nederland het IOM-programma in Somalië, gericht op re-integratie van vrouwelijke ex-gedetineerden.

Zijn de betreffende anti- en/of de-radicaliseringsprojecten geëvalueerd en zijn zij effectief? Welke mislukkingen en successen zijn er te noemen?

9. Antwoord van het kabinet:

Het kabinet heeft in 2015 een netwerk van diplomatieke Regionale Veiligheidscoördinatoren opgezet. Zij dragen bij aan de inzet om internationale terrorismedreiging terug te dringen door het identificeren en signaleren van radicalisering en dreiging van terrorisme bij de bron. Ook worden projecten met overheden en met het maatschappelijk middenveld gefinancierd, gericht op gender en het voorkomen van gewelddadig extremisme. De directie Internationaal Onderzoek en Beleidsevaluatie (IOB) evalueert op dit moment de inzet van het netwerk, waaronder de

projectinzet. De verwachting is dat op grond van de uitkomsten van deze evaluatie kan worden aangegeven hoe effectief en succesvol deze projecten zijn geweest.

De leden van de VVD-fractie vragen voorts hoe de ambitie van bescherming van vrouwelijke mensenrechtenverdedigers tegen geweld en extremisme concreet wordt vormgegeven. Daarbij vragen deze leden ook naar hoe zich dit, waar van toepassing, verhoudt tot de benodigde bescherming van mannelijke mensenrechtenverdedigers.

10. Antwoord van het kabinet:

Voor Nederland is de bescherming van – en steun aan – vrouwelijke mensenrechtenverdedigers en vrouwenrechtenorganisaties een prioriteit. Dit wordt vormgegeven door steun aan diverse programma's en fondsen, onder andere *Leading from the South*, *Mama Cash* en het *Urgent Action Fund*, dat vrouwelijke mensenrechtenverdedigers in nood helpt en ondersteunt. Daarnaast vraagt Nederland op multilateraal gebied consequent aandacht voor de positie van vrouwelijke mensenrechtenverdedigers, bijvoorbeeld binnen de Mensenrechtenraad en de Derde Commissie van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties.

Nederland monitort de veiligheidssituatie en de operationele ruimte van vrouwelijke mensenrechtenverdedigers met hulp van partners zoals Civicus en het International Center for Not-for-profit Law en benoemt individuele gevallen in de diplomatieke dialoog met (nationale) overheden tijdens landenbezoeken.

Nederland ondersteunt lokale, nationale en internationale responsmechanismen en capaciteitsopbouw voor de bevordering van de veiligheid van vrouwelijke mensenrechtenverdedigers, zoals *Lifeline*, *Frontline Defenders* en het *Digital Defenders Partnership*. In Nederland bieden we tijdelijke rust- en herstelperiodes voor mensenrechtenverdedigers via het *Shelter City* programma. Hierbij is speciale aandacht voor vrouwelijke mensenrechtenverdedigers en vrouwelijke journalisten.

Nederland hecht waarde aan het werk van álle mensenrechtenverdedigers, maar om de gelijkwaardige participatie en bescherming van vrouwelijke mensenrechtenverdedigers te waarborgen, zijn er soms andersoortige maatregelen nodig voor vrouwelijke mensenrechtenverdedigers dan voor mannelijke mensenrechtenverdedigers. Dit houdt onder andere in dat in programma's die Nederland financiert rekening gehouden wordt met bescherming tegen genderspecifieke (online) aanvallen op vrouwelijke mensenrechtenverdedigers. Ook stimuleert Nederland het aanbieden van familieplekken binnen (tijdelijke) relocatieprogramma's, zodat afhankelijke familieleden (zoals minderjarige kinderen) mee kunnen reizen.

De leden van de VVD-fractie lezen met enige verbazing in een paragraaf die ook over Afghanistan gaat dat het Actieplan ervoor wil zorgen dat ook in Nederland «de barrières voor vrouwen om te participeren in de defensie- en veiligheidssector worden weggenomen». Zij vragen wat hiermee wordt bedoeld.

11. Antwoord van het kabinet:

Zoals in het NAP 1325-IV wordt beschreven, ondersteunt het kabinet vrouwelijk leiderschap en de gelijkwaardige en betekenisvolle participatie van vrouwen en meisjes. In dat verband wordt ook gekeken naar het bestrijden van barrières die vrouwen en meisjes belemmeren om te participeren, niet alleen in (post-)conflictlanden, maar ook in ons eigen land. Daar waar zich barrières voordoen om te participeren in de defensie- en veiligheidssector, zetten we ons in om deze weg te nemen. Dat doen we onder andere door na te gaan welke barrières er zijn en door zeer zorgvuldig om te gaan met het wervings- en selectiebeleid en de omgangscultuur op de werkvloer. Het doel is om de drempel zo laag mogelijk te maken voor eenieder – mannen en vrouwen in al hun diversiteit – om toe te treden tot de defensie- en veiligheidssector, en om te zorgen dat elke werknemer tot zijn of haar recht kan komen en zich thuis voelt. Defensie heeft op basis van het NAP 1325 het Defensie Actieplan 1325 (DAP) 2021–2025 opgesteld, waarin wordt gespecificeerd welke stappen er binnen Defensie worden gezet om gender en genderbewustzijn beter te integreren binnen de organisatie.

Doet deze passage geen onrecht aan bijvoorbeeld de Nederlandse krijgsmacht, waar ook duizenden vrouwen werken, en waar het Ministerie van Defensie zelfs speciale evenementen, zoals meidenvaardagen bij de marine, organiseert om meer vrouwen te werven?

12. Antwoord van het kabinet:

Het kabinet ziet dit juist als verschillende loten aan een stam; de activiteiten die voortkomen uit het NAP, het DAP en ook de evenementen gericht op werving van vrouwen versterken elkaar. De Nederlandse krijgsmacht zet zich al jarenlang gericht in om meer vrouwen aan te trekken, onder andere door speciale evenementen te organiseren. Daarnaast zijn, met de openstelling van de onderzeedienst, alle militaire functies sinds 2019 opengesteld voor vrouwen. Deze extra inspanningen blijven nodig, zowel in werving, doorstroom als in behoud van personeel. Het is daarom van belang te blijven onderzoeken welke mogelijke barrières er bestaan voor vrouwen waardoor zij niet kiezen voor een baan bij Defensie en op welke wijze daarop kan worden ingespeeld teneinde meer vrouwen aan te trekken en te behouden.

Bij Defensie, en ook bijvoorbeeld bij de politie, zijn grote aantallen vacatures. De leden van de VVD-fractie, en ook de organisaties zelf, moedigen iedereen in Nederland met belangstelling van harte aan om bij deze organisaties te solliciteren, dus deze leden vragen zich af van welke barrière hier sprake is.

13. Antwoord van het kabinet:

Defensie spant zich hard in om meer personeel aan te trekken, onder andere door de wervingscampagnes zo aantrekkelijk en effectief mogelijk te maken. Daarbij zijn er in de laatste jaren onderzoeken gedaan naar wat de barrières zijn voor mannen en vrouwen om te solliciteren op een baan bij Defensie. Zo bleek uit onderzoek dat jongeren Defensie veelal zien als een gevechtsorganisatie waar vrouwen zich niet snel thuis kunnen voelen en dat vrouwen meer dan mannen niet goed op de hoogte zijn van wat

er allemaal mogelijk is bij Defensie. Defensie probeert hierop in te spelen met specifieke acties, waaronder het aanpassen van de wervingscampagnes, de informatievoorziening rondom werken bij Defensie, het opleidingstraject en de keuzemogelijkheden.

De leden van de VVD-fractie zijn ook verbaasd over de volgende passage op pagina 19: «We agenderen schadelijke praktijken en beperkende gendernormen, evenals de weerstand tegen gelijke machtsverdeling van bijvoorbeeld de politieke elite in binnen- en buitenland.» Kan het kabinet aangeven bij wie deze «weerstand tegen gelijke machtsverdeling» in Nederland zit en ook wie onder «de politieke elite» die weerstand biedt in Nederland valt?

14. Antwoord van het kabinet:

De Nederlandse focus bij de implementatie van de *Women, Peace and Security (WPS)*-agenda lag de afgelopen jaren met name op conflict- en post-conflictgebieden. De uitvoering van de WPS-agenda is echter ook nationaal en in vreedzame landen relevant. Ook in Nederland is verbetering nog steeds mogelijk en noodzakelijk als het gaat om bijvoorbeeld participatie van vrouwen in politiek en veiligheidsbeleid. Binnen de EU staat Nederland op plaats 12 waar het gaat om representatie van vrouwen binnen het politieke, economische en sociale domein. Zo lag het percentage vrouwelijke parlementsliden in Nederland in 2020 op 30%. Hoewel dat mogelijk conform het streefcijfer is, sluit dit het nastreven van hogere participatiecijfers niet uit. Het percentage vrouwelijke militairen ligt momenteel op 10% en van de 77 militaire topfunctionarissen (met generaalsrang) zijn er twee vrouw. Het is daarom ook in Nederland noodzakelijk om weerstand – bewust of onbewust – en andere barrières voor vrouwen om gelijkelijk te participeren in politiek en in de defensie- en veiligheidssector weg te nemen.

Deelt het kabinet de mening dat het eigenlijk vreemd is om op deze wijze landen met repressieve politieke en maatschappelijke structuren op één lijn te plaatsen met Nederland?

15. Antwoord van het kabinet:

Zoals aangegeven in dit NAP 1325-IV, vormt de focus op de nationale context een belangrijke aanscherping van onze inzet, die voorheen extern gericht was op met name conflict- en post-conflictgebieden. Transparantie en de erkenning dat ook in Nederland verbeteringen mogelijk en noodzakelijk zijn op het gebied van participatie van vrouwen, inclusief vrouwen met een migratieachtergrond, in politieke besluitvorming en in vredes- en veiligheidsprocessen, maakt ons buitenlandbeleid en onze inzet op WPS effectiever en geloofwaardiger.

Deelt het kabinet ook de mening dat barrières voor vrouwen in Nederland ook bestaan uit repressieve normen en culturele gewoonten in sommige migrantengemeenschappen in Nederland en dat juist daaraan wat moet gebeuren?

16. Antwoord van het kabinet:

Het kabinet zet zich, met maatschappelijke organisaties, migranten- en jongerenorganisaties actief in voor het bevorderen van positieve gendernormen en -waarden. Het is van groot belang

dat gesprek en dialoog binnen gemeenschappen op inclusieve wijze plaatsvindt en de diversiteit aan betrokkenen groot is. Dit houdt in dat behalve vrouwengroepen en meisjes ook mannen en jongens meepraten en meewerken aan veranderingsprocessen.

De leden van de VVD-fractie lezen ook dat het NAP-IV als doel stelt om te «monitoren waar Nederlandse wapenexport of -doorvoer leidt tot een verhoogd risico op seksueel en gendergerelateerd geweld». Deze leden vragen wat dit concreet inhoudt en welke voorbeelden er zijn van dergelijke gebeurtenissen.

17. Antwoord van het kabinet:

Zoals toegelicht in het schriftelijk overleg wapenexport d.d. 3 november 2020 (Kamerstuk 22 054, nr. 334), maakt Nederland bij de beoordeling van een vergunningaanvraag voor de uitvoer van militaire goederen op basis van criterium 2 van het *EU Gemeenschappelijk Standpunt inzake wapenexport* een risico-inschatting of deze goederen worden ingezet bij schendingen van mensenrechten of humanitair oorlogsrecht. Bij de toetsing wordt ook het risico op inzet bij gender gerelateerd geweld meegenomen. Wanneer er sprake is van een duidelijk risico dat de goederen worden ingezet bij gender gerelateerd geweld, wordt geen exportvergunning verleend. Gezien het belang dat het kabinet hecht aan het voorkomen van gender gerelateerd geweld, vermeldt het kabinet vanaf december 2017 expliciet wanneer gender gerelateerd geweld een afwijzingsgrond is voor een vergunningsaanvraag (Kamerstuk 22 054, nr. 293). Tot dusver is het nog niet voorgekomen dat in Nederland een vergunningaanvraag is afgewezen vanwege het risico dat de goederen zouden worden gebruikt bij gender gerelateerd geweld.

Zij vragen het kabinet verder om, indien dit daadwerkelijk een risico is, monitoring in Europees verband te ondernemen, om te voorkomen dat een eenzijdige, te strikte of onvoorspelbare Nederlandse interpretatie van criteria leidt tot een ongelijk speelveld voor bedrijven in de defensie-industrie vergeleken met andere Europese landen. Deelt het kabinet de mening dat dit niet het gevolg mag zijn van dergelijk monitoren?

18. Antwoord van het kabinet:

Het kabinet deelt de mening dat het gelijke speelveld erbij is gebaat dat afspraken op Europees of in internationaal verband worden gemaakt en nageleefd. Alle EU-lidstaten hebben zich gecommitteerd aan het *EU Gemeenschappelijk Standpunt inzake wapenexport* dat hen verplicht een inschatting te maken van het risico dat militaire goederen, waarvoor een exportvergunning wordt aangevraagd, worden ingezet bij mensenrechtenschendingen, waaronder gender gerelateerd geweld. Ook onder het Wapenhandelverdrag (ATT) zijn alle 110 Statenpartijen verplicht om voorafgaand aan de afgifte van een exportvergunning voor militaire goederen een inschatting te maken van het risico dat de goederen gebruikt worden bij het begaan of faciliteren van ernstige daden van gender gerelateerd geweld of geweld tegen vrouwen en kinderen.⁴ Nederland is, net als alle overige EU-landen, lid van het Wapenhandelverdrag. Daarmee wordt dus niet alleen binnen de EU, maar ook binnen alle 110 Statenpartijen van het Wapenhandelverdrag, een gelijk speelveld nagestreefd.

⁴ Artikel 7.4 ATT: <https://www.thearmstradetreaty.org/treaty-text.html?templatelid=209884>

II Vragen en opmerkingen van de leden van de D66-fractie

De leden van de D66-fractie hebben met interesse kennisgenomen van het Vierde Nationaal Actieplan 1325 Vrouwen Vrede en Veiligheid. Deze leden hebben nog enkele vragen aan het kabinet.

De leden van de D66-fractie vinden het goed te lezen dat er sinds het aannemen van de VN-Veiligheidsraad (VNVR)-resolutie 1325 in 2000 in internationaal verband wordt gesproken over het vraagstuk van de status, rechten en positie van vrouwen en meisjes in vrede en veiligheidsprocessen. Het is positief dat er de afgelopen jaren stappen in de goede richting zijn gezet als gevolg van de VN-resoluties op het gebied van vrouwen, vrede en veiligheid in het buitenlands- en veiligheidsbeleid. Echter geeft het NAP-IV aan dat er een grotere politieke prioriteit en investering nodig is van de VN en van de lidstaten. Kan het kabinet uiteenzetten hoe Nederland zich gaat inzetten om deze VN-resoluties wel tot prioriteit te maken voor de VN en haar lidstaten?

19. Antwoord van het kabinet:

Het kabinet bevordert, in samenwerking met maatschappelijke (vrouwen)organisaties, vrouwenrechten en gendergelijkheid in Nederland en in het buitenlandbeleid en draagt daarmee bij aan het realiseren van SDG 5: gendergelijkheid en empowerment van vrouwen en meisjes.

Om gendergelijkheid op de (internationale) politieke agenda te houden en de volledige implementatie van de VNVR WPS-agenda te bevorderen, heeft het kabinet een aantal instrumenten tot haar beschikking:

- 1) **Actieve en gerichte inzet van diplomatie en politieke dialoog, met als doel de totstandbrenging, het behoud en de aanscherping van internationale normatieve wetgeving, en de naleving ervan door regeringen en andere partners te bewerkstelligen. Dit gebeurt met een doorlopende inzet van Nederland in verschillende multilaterale organen, zoals: de VN Mensenrechtenraad, de Algemene Vergadering van de VN (AVVN), de *Commission on the Status of Women (CSW)*, de VN Veiligheidsraad, gendergelijkheid in de Duurzame Ontwikkelingsdoelen (SDG's) en de uitvoering van het EU Gender Actieplan (GAP);**
- 2) **Financiering van maatschappelijke organisaties en gerichte ondersteuning van vrouwenorganisaties, mensenrechtenverdedigers, vredesactivisten en leiders die betrokken zijn bij vrouwenrechten en gendergelijkheid. Zie in dit kader bijvoorbeeld de nieuwe Women, Peace and Security (WPS) programma's, maar ook de financieringskanalen vanuit het nieuwe subsidiekader Power of Women (PoW) en de continuering van Leading from the South (LFS);**
- 3) **Uitvoering van dit vierde Nationaal Actieplan 1325 met zowel een internationale als een nationale focus. Voor een effectieve internationale inzet en geloofwaardig buitenlands vredes- en veiligheidsbeleid is – in lijn met een van de drie hoofddoelen van het EU-WPS Actieplan – «*Leading by Example*» noodzakelijk. Dat wil zeggen, nationaal doen waar we ons ook internationaal voor inzetten: het bevorderen van positieve gendernormen, verbeterde (toepassing van) regelgeving en werkwijzen van overheden, bedrijven, en maatschappelijke instellingen, gericht op het wegnemen van**

belemmeringen en vergroten van de handelingsruimte voor vrouwen.

De leden van de D66-fractie kijken positief naar het strategische doel van het NAP-IV over het *mainstreamen* van de *Women, Peace and Security*-agenda bij (re)organisatie, verbetering, ontwikkeling en evaluatie van analyse, beleid en beleidsuitvoering betreffende vrede en veiligheid. Het is van groot belang om al deze vormen van beleid te controleren met een «genderlens» om ervoor te zorgen dat dit beleid tegemoetkomt aan zowel mannen, vrouwen, jongens en meisjes als gender non-conforme mensen. Op welke manier zet het kabinet zich hiervoor in?

20. Antwoord van het kabinet:

De partners van het NAP 1325-IV zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor de implementatie van de WPS-agenda. Tegelijk werkt iedereen vanuit een eigen mandaat. Ieder departement is zelf verantwoordelijk voor *mainstreaming* van gender binnen de eigen organisatie, een en ander conform strategisch doel 5 en enkele subdoelen van het NAP 1325-IV. De wijze waarop nu reeds aan *mainstreaming* van gender wordt gewerkt en de ambities op dit terrein verschillen per overheidsorganisatie. Dit betreft zowel gender *mainstreaming* in (extern) beleid als het personeelsbeleid van de eigen organisatie.

Op het Ministerie van Buitenlandse Zaken bestaat sinds 2014 de Taskforce Vrouwenrechten en Gendergelijkheid (TFVG) die als multidisciplinaire eenheid het Nederlandse internationale genderbeleid coördineert en faciliteert. De TFVG ondersteunt directies en ambassades bij gender *mainstreaming*, i.e. het integreren van vrouwenrechten en gendergelijkheid in alle fases van de beleidscyclus en in programma's van buitenlandbeleid en het beleid voor buitenlandse handel en ontwikkelingssamenwerking.

De Taskforce Diversiteit en Inclusie en de Hoofddirectie Personeel en Organisatie (HDPO) ondersteunen en monitoren het realiseren van gender balans binnen het personeelsbeleid van het Ministerie van Buitenlandse Zaken: zo heeft het ministerie zich tot doel gesteld dat 50% van alle leidinggevenden vrouw dient te zijn per 2025.

Bij het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap is gender *mainstreaming* belegd bij de directie emancipatie. Deze directie geeft via de emancipatienota (Emancipatienota 2018–2021: principes in praktijk, Kamerstuk 30420–270) aan hoe de overheid werkt aan het nationale emancipatiebeleid en aan gender *mainstreaming* bij zowel OCW-onderwerpen als bij interdepartementale onderwerpen. Verder wordt er jaarlijks een voortgangsrapportage naar de Kamer gestuurd.

Binnen het Ministerie van Defensie is hier opvolging aan gegeven met het opstellen en publiceren van het Defensie Actieplan 1325 (2021–2025), als specificatie van het NAP. Het DAP is op 10 december 2020 met uw Kamer gedeeld⁵ (Kamerstuk 35 570-X, nr. 80). In dit plan worden voor elk defensieonderdeel de acties en doelen gespecificeerd die betrekking hebben op het integreren van gender binnen de organisatie.

⁵ Defensie Actieplan 1325 (2021–2025), Kamerstuk 35 570 X, nr. 80

Het NAP 1325-IV is richtinggevend voor onze gezamenlijke ambities. De indicatoren zullen de voortgang hierop nu beter dan in het verleden kunnen meten, omdat in dit NAP een indicatoren raamwerk is toegevoegd, hetgeen in de voorgaande NAP's nog niet was ontwikkeld. Ook kunnen interne implementatieplannen of concrete uitwerkingen van het NAP 1325-IV, zoals bijvoorbeeld het Defensie Actieplan 1325, bijdragen aan zichtbaarheid en transparantie van de veranderingsprocessen. De *oversight board*, waarin de betrokken departementen, WO=MEN, Nederlands genderplatform en een aantal roulerende maatschappelijke organisaties samenwerken, zal gedurende de looptijd van dit NAP een actieve rol spelen bij de implementatie, voortgang en leeragenda, ook op het gebied van gender *mainstreaming*.

De leden van de D66-fractie lezen dat er meer vrouwen in leiderschapsposities moeten komen en dat er betekenisvolle participatie van vrouwen en meisjes op alle niveaus in besluitvormingsprocessen dienen te komen. Volgens de leden van de D66-fractie is dit één van de allerbelangrijkste punten in de uitvoering van het NAP-IV. Vrouwen moeten overal aan tafel (kunnen) zitten. Zetten de Ministers van Buitenlandse Zaken en voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking zich binnen het eigen ministerie in om de vertegenwoordiging van vrouwen in civiele missies te verbeteren? Zo ja, hoe?

21. Antwoord van het kabinet:

Ja, hier zetten de Ministers van Buitenlandse Zaken en voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking zich voor in. Nederland streeft ernaar om evenveel mannen als vrouwen uit te zenden in civiele missies. Op het moment van schrijven is 46% van de uitgezonden civiele experts vrouw. Ook in de pool van experts die in aanmerking komen voor uitzendingen naar civiele missies wordt een gelijke genderverhouding nagestreefd: momenteel is 43% van de experts in deze pool vrouw. Verder levert Nederland een bijdrage door het uitzenden van gender experts die naast externe taken ook verantwoordelijkheden hebben voor gender *mainstreaming* binnen de missies.

Bij subdoel 1.2 stelt het NAP-IV dat vrouwen- en diaspora-organisaties beter betrokken dienen te worden bij vredes- en veiligheidsprocessen. Gebeurt dit nu al? Zo ja, kan het kabinet hiervan actieve voorbeelden geven? Zijn deze succesvol? Zo nee, waar loopt het kabinet tegenaan?

22. Antwoord van het kabinet:

Binnen de nieuwe *Women, Peace and Security (WPS)* programma's wordt ingezet op het betrekken van maatschappelijke organisaties, inclusief vrouwen- en diaspora-organisaties, bij vredes- en veiligheidsprocessen. Dit was ook het geval bij eerdere Nationaal Actieplan-programma's en binnen een programma van *Women's International League for Peace and Freedom (WILPF)* en *Peace Track Initiative (PTI)* voor de bevordering van de participatie van vrouwen in het vredesproces in Jemen. Ook de programma's van het VN Department of Political and Peacebuilding Affairs en het VN Peacebuilding Fund -waar Nederland financieel aan bijdraagt- schenken specifiek aandacht aan het betrekken van vrouwen(organisaties) binnen vredesprocessen en -opbouw. Daarnaast worden activiteiten ondersteund die specifiek gericht zijn op het ondersteunen en trainen van vrouwennetwerken ten behoeve van vredesonderhandelingen en

-bemiddelings-vaardigheden. Hierbij is niet alleen aandacht voor de vaardigheden, maar ook voor het proces dat voorafgaat aan het bereiken van een plek aan de onderhandelingstafel.

Binnen deze programma's zijn belangrijke stappen gezet om toe te werken naar de betekenisvolle participatie van maatschappelijke organisaties binnen vredes- en veiligheidsprocessen. Er zijn successen te melden: in Jemen zien WILPF en PTI hun aanbevelingen steeds vaker terug in officiële overeenkomsten omtrent vrede in Jemen; in Colombia beïnvloedden NAP-partners in samenspraak met vrouwenorganisaties de «waarheidscommissie» en waarborgden ze aandacht voor genderdimensies in dit onderdeel van het verzoeningsproces; en in Zuid-Sudan droegen NAP-partners bij aan de bewustwording omtrent gender bij traditionele rechtbanken. De ervaring leert echter dat deze veranderingsprocessen niet gemakkelijk zijn en een lange adem vergen; het betreft namelijk het veranderen van (machts)systemen, structuren en gendernormen.

De leden van de D66-fractie constateren dat het woord «onderwijs» maar drie keer in het NAP-IV wordt genoemd. Bij subdoel 2.1. van de pijler «preventie» staat dat er multidimensionale strategieën worden ingezet om een *culture of peace* te bewerkstelligen in regio's waar conflict op de loer ligt. In hoeverre is toegang tot onderwijs voor meisjes en voor vrouwen hiervan onderdeel?

23. Antwoord van het kabinet:

Toegang tot (formeel) onderwijs is geen specifiek aandachtspunt onder deze subdoelstelling of NAP 1325-IV. Onderwijs aan meisjes en jonge vrouwen is wel een prioriteit binnen de beleidsnota voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking en draagt bij aan gendergelijkheid en politieke en economische participatie van vrouwen en meisjes, ook in conflictgebieden.

In de subsidiekaders Vrouwen, Vrede, Veiligheid (2016–2019 en 2020) was en in de Women, Peace and Security (2021–2025) is ruimte om samen te werken met jongeren en specifiek voor het betrekken van jongeren in vredesprocessen. Een voorbeeld is het WPS-programma in Zuid Sudan dat samenwerkt met scholen in het oprichten van «vredesclubs», die bijdragen aan grotere jongerenparticipatie en «*culture of peace*». Verder worden vrouwen betrokken in informele trainingstrajecten, waarbij hun «*community based*» organisaties training krijgen en geven op thema's zoals mensenrechten, gender en conflict mitigatie.

Kan het kabinet dezelfde vraag beantwoorden met betrekking tot subdoel 2.2?

24. Antwoord van het kabinet:

Toegang tot onderwijs is geen aandachtspunt onder deze subdoelstelling. Het gaat hier juist om de rol van beleidsmakers, overheden etc. om de *ongewenste gevolgen* van antiterrorisme-maatregelen weg te nemen wanneer dit (onbedoeld) contraproductief werkt voor activiteiten en activisten op het gebied van conflictpreventie.

De leden van de D66-fractie lezen dat er naast de vijf strategische doelen in het NAP-IV ook specifieke onderdelen nieuw of sterker onderdeel zijn geworden ten opzichte van de voorgaande drie Nationale Actieplannen. Het is positief dat het NAP-IV naast een buitenlandse ook een nationale beleidsfocus voor implementatie heeft. Deze leden hebben echter ook gezien dat de Europese Commissie op 25 november jl. een voorstel heeft gedaan voor een derde EU Genderactieplan (GAP) met betrekking tot gendergelijkheid en de empowerment van vrouwen in het extern optreden van de EU.⁶ Deelt het kabinet de mening dat er ook op EU-niveau een taak ligt ter bevordering van gendergelijkheid en participatie van vrouwen? Zo ja, hoe zet het kabinet zich daarvoor in?

25. Antwoord van het kabinet:

Ja, het kabinet deelt die mening.

Het kabinet onderschrijft het derde EU Genderactieplan (GAP III) – een ambitieuze agenda inzake gendergelijkheid en de empowerment van vrouwen in het externe optreden van de EU. Het kabinet acht het belang van dit GAP III groot, en verwelkomt het feit dat het GAP III het onderwerp «gender» breed benadert. GAP III doet daarmee recht aan belangrijke en aan elkaar verbonden onderwerpen als gendergelijkheid, seksuele en reproductieve gezondheid en rechten (SRGR), vrouwenrechten en de gelijke rechten van LHBTI-personen (zie ook het BNC-fiche over GAP III dat uw Kamer is toegestuurd op 22 januari jl., Kamerstuk 22 112, nr. 3015).

Wereldwijd staat er druk op vrouwenrechten, gendergelijkheid, gelijke rechten van LHBTI -personen en SRGR, ook binnen de EU. Dit baart het kabinet zorgen. De EU heeft een belangrijke rol te spelen bij het tegengaan van deze *pushback*. Coherentie tussen het beleid binnen de EU en in het externe optreden van de EU is daarbij een belangrijk aandachtspunt. Het kabinet staat pal voor behoud van de EU-waarden en verworvenheden op het gebied van gendergelijkheid, SRGR, vrouwenrechten en de gelijke rechten van LHBTI-personen zowel in het interne als in het externe EU optreden, en zal dit ook sterk uitdragen. Het kabinet trekt op dit gebied zoveel mogelijk samen op met lidstaten die dezelfde kernwaarden willen verdedigen.

Met dit EU Genderactieplan geeft de Commissie een sterk signaal af, namelijk dat gendergelijkheid een kernwaarde van de EU is en een universeel erkend mensenrecht. Het doel van het GAP III is de vooruitgang in de richting van gendergelijkheid en de empowerment van vrouwen en meisjes te versnellen. Het kabinet steunt de Commissie daarin, en zal in de implementatie van GAP III waar mogelijk samenwerken met de Commissie en gelijkgestemde lidstaten.

Het kabinet zal zich ervoor inzetten om als EU-lidstaat de GAP III doelstelling van 85% van alle externe activiteiten die bijdragen aan gendergelijkheid en ten minste 5% die gendergelijkheid als hoofdoelstelling hebben, te behalen voor eind 2025. Dit vereist verdere gender *mainstreaming* op alle beleidsterreinen en een gender transformatieve, op rechten gebaseerde en intersectionele benadering. Daarnaast zal het kabinet verdere stappen zetten om

⁶ EU-voorstel: Gezamenlijke mededeling EU-Genderactieplan III inzake gendergelijkheid en empowerment van vrouwen in het externe optreden van de EU.

resultaten op gebied van vrouwenrechten en gendergelijkheid op de verschillende beleidsterreinen beter zichtbaar te maken.

De leden van de D66-fractie zijn tot slot erg positief over het feit dat ruim zestig maatschappelijke organisaties medeondertekenaar zijn van het NAP-IV en dat zeven bewindspersonen het NAP-IV hebben getekend.

III Vragen en opmerkingen van de leden van de GroenLinks-fractie

De leden van de fractie van GroenLinks hebben met grote belangstelling kennisgenomen van het Vierde Nationaal Actieplan 1325 Vrouwen, Vrede en Veiligheid. Deze leden zijn verheugd te lezen dat er een uitgebreide strategie ligt om vrouwen en meisjes beter te beschermen tegen geweld en meer zeggenschap te geven op alle niveaus ten behoeve van vrede en veiligheid. Ook zijn zij blij met de speciale aandacht voor de ongelijke impact op vrouwen van crises, zoals de huidige coronapandemie en de klimaatcrisis. De leden van de fractie van GroenLinks hebben nog enkele vragen.

De leden van de fractie van GroenLinks vragen in hoeverre de bezuinigingen op het ontwikkelingssamenwerkingsbudget de Nederlandse inzet binnen het NAP-IV inperken. Kan het kabinet toelichten welke afweging er bij de financiering van projecten wordt genomen en hoe hierbij prioriteiten worden gesteld?

Kan het kabinet tevens aangeven of er gekort wordt op bepaalde onderdelen van het NAP-IV ten gevolge van het lagere budget voor ontwikkelingssamenwerking? Zo ja, op welke onderdelen zal dit dan specifiek zijn?

26. Antwoord van het kabinet:

Nederland geeft onder andere via het nieuwe subsidiekader *Women, Peace and Security*⁷ invulling aan het NAP 1325-IV. Binnen de acht nieuwe *Women, Peace and Security* (WPS) programma's wordt ingezet op het ondersteunen van maatschappelijke organisaties, inclusief vrouwenorganisaties, en (vrouwelijke) mensenrechtenverdedigers en vredesactivisten, en wordt gepleit voor hun betekenisvolle betrokkenheid binnen vredes- en veiligheidsprocessen. Deze programma's zijn in 2020 geselecteerd (zie Kamerstuk 34 952, nr. 117) en zullen de komende vijf jaar (2021–2025) worden geïmplementeerd. Er is geen korting op deze programma's voorzien.

De leden van de fractie van GroenLinks vragen of er voldoende aandacht is voor wat zij zien als een van de kernoorzaken van geweld tegen vrouwen, namelijk mannen die vrouwonvriendelijke en soms zelfs haatdragende genderpercepties hebben. Naast de prioriteit om vrouwen direct te beschermen tegen geweld, vinden de fractieleden van GroenLinks het ook belangrijk dat het gedrag en de houding van mannen wordt veranderd. Kan het kabinet toelichten of er binnen het NAP-IV ook projecten worden uitgevoerd die juist als doel hebben deze genderpercepties bij mannen te veranderen? Zo niet, ziet het kabinet mogelijkheden om dergelijke plannen ten uitvoer te brengen?

⁷ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/beleidsnotas/2019/11/28/beleidskader-versterking-maatschappelijk-middenveld>

27. Antwoord van het kabinet:

Binnen de programma's onder het subsidiekader *Women, Peace and Security* evenals binnen de programma's onder het vorige subsidiekader *Vrouwen, Vrede, Veiligheid*, is het tegengaan van schadelijke gendernormen een belangrijk onderdeel. In verschillende WPS-programma's, die bijvoorbeeld in de Democratische Republiek Congo, Colombia en in Jemen worden uitgevoerd, worden mannen en jongens actief betrokken bij trainingen, dialogen en bewustwordingscampagnes. Ditzelfde geldt voor lokale leiders en autoriteiten, veelal mannen, gezien hun invloedrijke rol binnen de gemeenschap. Ook in programma's onder de subsidiekaders *Power of Women (PoW)* en *Funding Leadership and Opportunities for Women (FLOW)* gericht op tegengaan van geweld tegen vrouwen en het veranderen van gendernormen, worden mannen en jongens betrokken bij activiteiten die genderbewustzijn en gendergelijke (machts)verhoudingen beogen.

De leden van de fractie van GroenLinks zien het belang en de urgentie van de focus op conflictgebieden bij het beschermen van vrouwen. Deze leden willen tegelijkertijd meer aandacht vragen voor vrouwen die wereldwijd ook buiten conflictgebieden slachtoffer worden van geweld. Zij denken dan bijvoorbeeld aan stedelijke gebieden waar geweld tegen vrouwen wijdverspreid is. Kan het kabinet bevestigen dat Nederland ook aan deze groep vrouwen voldoende aandacht schenkt? Kan het kabinet tevens toelichten hoe Nederland zich hier precies voor inzet en aan wat voor projecten er dan concreet gedacht kan worden?

28. Antwoord van het kabinet:

Nederland ondersteunt ook buiten conflictgebieden programma's ter voorkoming en bestrijding van geweld tegen vrouwen en meisjes, bijvoorbeeld met programma's onder het SDG 5 fonds (2021 – 2025) die niet enkel in conflictgebieden werken. Ook genderspecifieke programma's onder *Power of Voices* en programma's op landenniveau richten zich op het tegengaan van geweld tegen vrouwen en meisjes. Zo ondersteunt Nederland een programma uitgevoerd door UN Women genaamd «*Safe cities and public spaces*» om geweld tegen vrouwen in steden terug te dringen door (lokale) overheden en gemeenschappen daarbij te betrekken en ondersteunen.

Voor informatie over reeds uitgevoerde programma's en resultaten op dit gebied, zie ook antwoord op vraag 2.

IV Vragen en opmerkingen van de leden van de PvdA-fractie

De leden van de PvdA-fractie hebben met instemming kennisgenomen van het Vierde Nationaal Actieplan 1325 Vrouwen, Vrede en Veiligheid en danken het kabinet voor de inzet op de betrokken beleidsterreinen. Deze leden hebben nog een aantal vragen ter verduidelijking.

De leden van de PvdA-fractie lezen in het NAP-IV dat het kabinet structureel een genderlens wil toepassen in alle beleid, programma's en organisatie rond vrede en veiligheid. Dat betekent dat alle vrede- en veiligheidspersoneel bij departementen, posten en betrokken organisaties genderbewust moet worden, ook op managementniveau. Op welke manier zal er op de afzonderlijke ministeries concreet gewerkt worden aan het veranderproces dat nodig is om genderbewustwording te creëren? Is

al bekend bij welke directies de verantwoordelijkheid voor gender **mainstreaming** is belegd? Indien deze verantwoordelijkheid nog niet is belegd, welke stappen zet het kabinet de komende weken om dit goed te beleggen conform de eigen **commitments**?

29. Antwoord van het kabinet:

Zie beantwoording vraag 20.

De leden van de PvdA-fractie nemen met instemming kennis van het voornemen om in Nederland woonachtige vrouwen en meisjes met een migratieachtergrond die conflicten hebben meegemaakt, te faciliteren bij het toegang krijgen tot, en betekenisvol betrokken zijn bij, beleid en beleidsuitvoering rond emancipatie en veiligheid. Dat geldt ook voor de steun die zij krijgen om hun kennis en ervaring in te zetten voor de ondersteuning van vrouwen en meisjes met een vergelijkbare achtergrond. Daarom ondersteunt en beschermt het kabinet vrouwenorganisaties, vrouwelijke mensenrechtenverdedigers en vredesactivisten en zal zij op bilateraal en multilateraal niveau de legitieme en noodzakelijke betrokkenheid van vrouwenorganisaties, vrouwelijke mensenrechtenverdedigers en vredesactivisten in vredes- en veiligheidsprocessen bepleiten. Deze steun voor vrouwenorganisaties, mensenrechtenverdedigers en vredesactivisten en het versterken van de positie en de stem van deze activisten in nationale en internationale vredesprocessen geven aan hoe belangrijk hun rol is en hoe cruciaal het werk is dat zij verrichten midden in de gemeenschappen en vaak met gevaar voor eigen leven. In Annex I zijn de doelen omschreven. Zijn er al concrete initiatieven en voorbeelden te noemen?

Hoe zal dit in de in de praktijk in zijn werk gaan? Op welke manier zal het kabinet ervoor zorgen dat vrouwenorganisaties ook op een betekenisvolle manier kunnen bijdragen (geïnformeerd en met voldoende steun) bij bijvoorbeeld de ontwikkeling van nieuwe meerjarige landenstrategieën?

30. Antwoord van het kabinet:

Binnen de acht nieuwe *Women, Peace and Security (WPS)* programma's wordt ingezet op het ondersteunen van maatschappelijke organisaties, inclusief vrouwenorganisaties, en (vrouwelijke) mensenrechtenverdedigers en vredesactivisten, en wordt gepleit voor hun betekenisvolle betrokkenheid binnen vredes- en veiligheidsprocessen. Maar ook het nieuwe subsidiekader *Power of Women (PoW)* en de continuering van *Leading from the South (LfS)* zijn voorbeelden van financieringskanalen die gericht zijn op vrouwenorganisaties.

Zie voor specifieke inzet op het ondersteunen van (vrouwelijke) mensenrechtenverdedigers ook het antwoord op vraag 10.

Onder het kader Versterking Maatschappelijk Middenveld gaat het Ministerie van Buitenlandse Zaken strategische partnerschappen aan met een veelheid aan maatschappelijke organisaties wereldwijd, inclusief vrouwenorganisaties. De instrumenten PoW en LfS, die hier onderdeel van zijn, zijn specifiek gericht op het ondersteunen van vrouwen(rechten)organisaties. Ook binnen de WPS-partnerschappen worden verscheidene vrouwenorganisaties gesteund. Het ministerie en de ambassades onderhouden uiteraard regelmatig contacten met deze organisaties en wisselen kennis uit, wat zowel direct als indirect bijdraagt aan bijvoorbeeld de ontwikkeling van Meerjarige Landenstrategieën.

De leden van de PvdA-fractie waarderen de mensenrechtenbenadering van het kabinet bij de ontwikkeling van beleid en bij beleidsuitvoering rond het voorkomen en tegengaan van gewelddadig extremisme, inclusief de-radicaliseringsprogramma's, waarbij ook aandacht is voor het voorkomen van versterking van belemmerende genderstereotypen en zo mogelijk gendertransformatief te werk gegaan zal worden. Op welke manier zal het toezicht hierop vorm krijgen?

31. Antwoord van het kabinet:

Radicalisering is bij zowel mannen als vrouwen een complex proces waarin verschillende factoren een rol spelen. Zoals ook uit publieke rapporten van de AIVD blijkt, zijn daders zowel mannen als vrouwen. Vrouwen zijn niet altijd alleen slachtoffers van gewelddadig extremistische en of terroristische groeperingen, maar kunnen evenals mannen ook sympathisanten, facilitators en aanstichters zijn. Nederland benadrukt daarom het belang van een persoonsgerichte aanpak, met aandacht voor de verschillende rollen die vrouwen en mannen kunnen vervullen. In lijn met staand beleid, is gender ge-mainstreamed in de meeste *Preventing and Countering Violent Extremism (P/CVE-)* programma's die Nederland in het buitenland steunt. De verankering van gender in deze programma's is een integraal onderdeel van de beoordeling.

Wat is de inzet van het kabinet op het voorkomen van een negatieve impact van financiële anti-terreurmaatregelen op het werk van onder meer ngo's die zich op deze terreinen (en wellicht ter plaatse) inzetten?

32. Antwoord van het kabinet:

Het kabinet erkent en ondersteunt de rol van het maatschappelijk middenveld in het ondersteunen van duurzame en inclusieve ontwikkeling, vrede en veiligheid. Tegelijkertijd is het kabinet zich bewust dat financiële contraterroerisme-maatregelen een negatieve impact op het werk van maatschappelijke organisaties kunnen hebben.

Het Ministerie van Financiën, het Ministerie van Buitenlandse Zaken, de Nederlandse bankensector en maatschappelijk organisaties hebben regelmatig overleg gericht op creëren van wederzijds begrip tussen financiële instellingen en maatschappelijke organisaties, en het kaart in brengen van de negatieve gevolgen die maatschappelijke organisaties ervaren als gevolg van contraterroerisme financieringsbeleid. De inzet bij deze overleggen is om gezamenlijk toe te werken naar praktische oplossingen.

Nederland vraagt bovendien in multilateraal verband aandacht voor de impact van contraterroerisme-maatregelen op maatschappelijke organisaties, onderstreept het belang van een context-specifieke en mensenrechtenbenadering, en bepleit daarbij betrokkenheid van het maatschappelijk middenveld in de ontwikkeling van contraterroerisme-maatregelen. Nederland leidt binnen het *Global Counterterrorism Forum*, samen met Marokko en de VN, een initiatief gericht op het ontwikkelen van beleidsaanbevelingen ter mitigatie van mogelijke negatieve effecten van contraterroerisme financieringsmaatregelen op het maatschappelijk middenveld. Hiermee wordt ook bijgedragen aan de uitvoering van VNVR-resolutie 2462 over het tegengaan van terrorismefinanciering.

De leden van de PvdA-fractie steunen van harte de inzet van het kabinet op de bestrijding van straffeloosheid van daders van geweld tegen vrouwen en meisjes en een betere toegang tot internationale, regionale, nationale en lokale veiligheids- en rechtssystemen voor vrouwen en meisjes. Onderdeel daarvan is dat beleid en programma's uitgaan van de behoeften van overlevenden zelf en dat vrouwen en meisjes betere toegang krijgen tot rechtssystemen. Getuigen of slachtoffers waarvan de verdachten in Nederland worden berecht hebben echter geen toegang tot kosteloze rechtsbijstand in Nederland, omdat de misdrijven buiten Nederland zijn gepleegd. Op dit moment verricht een tijdelijk adviescollege integraal onderzoek naar het schadevergoedingsstelsel voor slachtoffers van strafbare feiten. Wanneer verwacht het kabinet de uitkomst van dit onderzoek?

33. Antwoord van het kabinet:

De verwachting is dat het adviescollege in het voorjaar van 2021 met een advies zal komen.

Het adviescollege zal in dit advies ingaan op de aan het stelsel van schadevergoeding en schadetegemoetkoming ten grondslag te leggen principes. Mocht de uitkomst van dit onderzoek daartoe aanleiding geven, dan zal opnieuw gekeken worden of, en zo ja onder welke voorwaarden, ook slachtoffers van misdrijven die in het buitenland zijn gepleegd in aanmerking komen voor kosteloze rechtsbijstand.

Met het NAP-IV wil het kabinet ook de bescherming van overlevenden van conflict-gerelateerd geweld, zowel in conflictgebieden als in Nederland, verbeteren. Op dit moment worden de kennis en ervaring van vrouwen en meisjes met een migratieachtergrond niet structureel meegenomen in beleidsvormingsprocessen. Op decentraal niveau, binnen de gemeenten, mist een holistisch en inclusief integratiebeleid, met structurele aandacht voor onder andere gender- en cultuurgerelateerd geweld. Ondersteuning vindt momenteel gefragmenteerd plaats, omdat gemeenten zelf kunnen bepalen welke hulp zij vrouwen bieden. De leden van de PvdA-fractie delen de constatering dat dit structurele basissteun, vroegtijdige opsporing van meervoudige problemen en aandacht voor de veiligheid van vrouwen in een afhankelijke positie in de weg staat. Dit naast de aandacht die er dient te zijn voor andere belemmeringen die zij onderkennen, zoals discriminatie vanwege hun migratieachtergrond. Vrouwen en jongeren met een migratieachtergrond geven aan dat er bij professionals die met migranten werken vaak nog onvoldoende kennis is over trauma en conflictgerelateerd seksueel- en gender gerelateerd geweld in migrantengemeenschappen. Welke concrete plannen heeft het kabinet om hier verbeteringen in door te voeren? Wie zullen er betrokken worden bij het ontwikkelen van het beleid en de concrete invulling ervan? Zal dit onder meer in overleg met ervaringsdeskundigen en vrouwenorganisaties zijn?

34. Antwoord van het kabinet:

Om adequate opvolging te geven aan de punten die de PvdA-fractie noemt is het kabinet voornemens om in samenwerking met de relevante partnerorganisaties binnen het NAP 1325-IV te kijken welke ruimte voor verbetering er is, en op welke wijze daar het beste invulling aan gegeven kan worden. Hiertoe heeft reeds een eerste gesprek plaatsgevonden tussen het Ministerie van Justitie en Veiligheid en enkele organisaties betrokken bij het NAP 1325-IV. Dit gesprek werd over en weer als positief ervaren en uit dit gesprek is het voornemen voortge-

vloeid om het gesprek aan te gaan met een bredere groep organisaties om een representatief beeld te schetsen van de mogelijkheden tot verbetering. Bij deze groep zullen ervaringsdeskundigen en vrouwenorganisaties worden betrokken, maar de precieze samenstelling is momenteel nog niet bekend.

Tot slot willen de leden van de PvdA-graag weten of de jaarlijkse rapportages van de betrokken overheidsinstanties aan de Tweede Kamer integrale kabinetsbrede rapportages zullen zijn, zoals ook dit NAP-IV een kabinetsbreed en daarmee interdisciplinair document is?

35. Antwoord van het kabinet:

Ja, de betrokken overheidsinstanties zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor de jaarlijkse geïntegreerde rapportage aan de Tweede Kamer. Ten aanzien van dit vierde NAP 1325, zal de eerste rapportage in het voorjaar van 2022 worden opgesteld.